

ks. Tomasz Rozkrut

Jan Paweł II ustawodawcą Kościoła
Międzynarodowe sympozjum prawa kanonicznego,
Lugano (Szwajcaria), 22–23 marca 2012 roku

Fundacja Jana Pawła II z Rzymu (*La Fondazione Giovanni Paolo II – Roma*) we współpracy z Międzynarodowym Instytutem Prawa Kanonicznego oraz religijnego prawa porównawczego (*L'Istituto internazionale di diritto canonico e diritto comparativo delle religioni*) z Lugano (Szwajcaria) zorganizowali w dniach 22 oraz 23 marca 2012 roku międzynarodowe sympozjum z prawa kanonicznego poświęcone działalności ustawodawczej papieża Jana Pawła II, które zostało zatytułowane „Jan Paweł II: ustawodawcą Kościoła. Podstawy, innowacje oraz otwarcia” (*Giovanni Paolo II: Legislatore della Chiesa. Fondamenti, innovazioni e aperture*). Sympozjum to odbyło się w Uniwersytecie Szwajcarii Włoskiej (*Università della Svizzera Italiana*), na którym w ramach Wydziału Teologicznego funkcjonuje wspomniany Instytut, a tworzyły go trzy odrębne sesje tematyczne oraz uroczyste otwarcie i zakończenie.

Na ceremonię otwarcia złożyły się dwa okolicznościowe przemówienia, które wygłosili prezydent Uniwersytetu prof. dr Piero Martinoli oraz przewodniczący Fundacji Jana Pawła II kard. Stanisław Ryłko, natomiast naukowego wprowadzenia do sympozjum zatytułowanego *Nowa hermeneutyka kanonistyczna Jana Pawła II* dokonał prof. dr Libero Gerosa – dyrektor Instytutu Prawa Kanonicznego, główny organizator sympozjum. Prof. Martinoli podkreślił wielorakie zasługi długiego pontyfikatu Jana Pawła II, a konkretnie jego wymiar ustawodawczy, który – jako być może nie wszystkim znany – winno

ukazać symposium w Lugano; przy czym zaznaczył, że spotkanie to ma interdyscyplinarny charakter, przede wszystkim, prawnohistoryczno-polityczny. Poinformował także, że Uniwersytet w Lugano, na którym funkcjonuje Wydział Teologiczny powstały z inicjatywy wybitnego kanonisty szwajcarskiego oraz biskupa Lugano E. Corecco (1935–1995), liczy ponad 3 tysiące studentów z ponad 100 krajów. Z kolei kard. Stanisław Ryłko na początku odczytał życzenia papieża Benedykta XVI dla uczestników symposium przekazane przez Kardynała Sekretarza Stanu. Kard. T. Bertone zapewnił w swym okolicznościowym przesłaniu, że symposium winno służyć także „nowej ewangelizacji”. Następnie kard. Ryłko wskazał na rekordową liczbę tekstów prawnych promulgowanych przez Jana Pawła II, które niewątpliwie odnowiły ustawodawstwo Kościoła powszechnego. Wśród tych tekstów wymienił kodeks łaciński z 1983 roku, kodeks wschodni z 1990 roku oraz konstytucję apostolską *Pastor bonus* (1988), które tworzą współczesny kościelny *Corpus iuris canonici*; wskazał także, że rozpoczęty przez Jana Pawła II kierunek jest kontynuowany przez jego następcę papieża Benedykta XVI. Z kolei prof. L. Gerosa ukierunkował swoje wystąpienie na zasadniczą tezę, na którą ma odpowiedzieć symposium: *Jan Paweł II jest wielkim ustawodawcą dlatego, że promulgował dwa kodeksy czy raczej dlatego, że zapoczątkował nową hermeneutykę kanonistyczną?* Odpowiadając na to pytanie, wskazał na różne płaszczyzny władzy realizowanej przez Jana Pawła II oraz na sposób jej sprawowania. Podkreślił także, że dzisiaj kodeks trzeba studiować w odniesieniu do doktryny Soboru Watykańskiego II oraz do Biblii, w szczególności do Nowego Testamentu; powiedział konkretnie oraz obrazowo, że współczesny student prawa kanonicznego musi mieć w swojej teczce trzy książki: Pismo Święte, dokumenty Soboru Watykańskiego II oraz *Kodeks prawa kanonicznego*. Tylko w ten sposób można uniknąć obcego Kościołowi pozytywizmu prawnego, o którym mówił papież Benedykt XVI w tegorocznym przemówieniu rojalnym; jednocześnie wspomniane odniesienie biblijno-doktrynalne jest podstawą poprawnej interpretacji prawa kanonicznego. Sukcesywnie prof. Gerosa wprowadził do tematyki trzech sesji konferencji, wyjaśniając przy tym, dlaczego zaproponowano taką, a nie inną tematykę poszczególnych części symposium.

Pierwsza z nich, na temat fundamentów antropologicznych oraz eklezjologicznych działalności ustawodawczej Jana Pawła II, obejmowała dwa referaty, które zostały wygłoszone przez prof. dr. Francesco D’Agostino z Rzymu oraz przez bp. Juana Ignacio Arrietę – sekretarza Papieskiej Rady ds. Tekstów

Prawnych, przewodniczył jej prof. dr Brian Ferme z Wenecji. Pierwszy referat zaprezentował centralne ukazanie człowieka w prawach promulgowanych przez Jana Pawła II. Prof. D'Agostino podkreślił w swoim wystąpieniu odwoływanie się Jana Pawła II do prawa naturalnego oraz do Biblii, zwłaszcza kiedy przemawiał do katolickich prawników włoskich, podkreślając, że znajomość prawa naturalnego wymaga poznania człowieka, studiując zaś człowieka, poznaje się prawo naturalne. Natomiast drugi referat nosił tytuł „Eklezjologia wspólnoty w kodyfikacjach kanonicznych Jana Pawła II”; w swoim wystąpieniu bp Arrieta wykazał wpływ Jana Pawła II na wybrane instytucje Kościoła poprzez stosowanie eklezjologii wspólnoty. Papież z Polski, będąc głową Kolegium Biskupów, rozwijał zasadę kolegialności, która charakteryzowała prace nad nowym kodeksem z 1983 roku oraz kształtowała funkcjonowanie takich instytucji, jak Synod Biskupów, Kolegium Kardynałów, Kuria Rzymska oraz Konferencje Biskupów.

Druga sesja została poświęcona tematyce dotyczącej konkordatów podpisanych podczas pontyfikatu papieża Jana Pawła II. Sesji przewodniczył prof. dr Patrick Valdrini z Rzymu, który we wprowadzeniu podkreślił, że mamy do czynienia z pierwszym tego rodzaju sympozjum, a stosowne referaty wygłosili: prof. dr Giuseppe Dalla Torre (Rzym) – „Spojrzenie ogólne na działalność konkordatową Jana Pawła II”, bp Tadeusz Pieronek (Kraków) wygłosił referat na temat konkordatu zawartego z Polską właśnie z inicjatywy Jana Pawła II, natomiast prof. dr Ombretta Fumagalli Carulli (Mediolan) wygłosiła referat zatytułowany „Kościół katolicki a Wspólnota Europejska w nauczaniu Jana Pawła II”. Prof. Dalla Torre podkreślił, że za pontyfikatu Jana Pawła II zniknął tradycyjny charakter konkordatu zawieranego z krajami katolickimi; natomiast pojawiły się nowe, jak choćby te zawarte z Marokiem (czyli krajem muzułmańskim), z Izraelem czy też z krajami postkomunistycznymi. Obecne są w nich także i nowe zagadnienia, takie jak: bioetyka, ochrona sfery prywatnej (*privacy*), dóbr kultury czy problematyka związana z respektowaniem wolności sumienia. Poprzez taki nowy charakter współczesne konkordaty uświadamiają, że Kościół w relacjach z różnymi państwami stoi na straży nie tylko praw swoich wiernych, ale przede wszystkim godności oraz wolności osoby ludzkiej. Z kolei bp Pieronek wskazał, że jego referat posiada charakter szczegółowy w relacji do pozostałych wystąpień, zasadniczo o charakterze ogólnym, i przedstawił w nim drogę powstania polskiego konkordatu oraz trudności związane z jego ratyfikacją, która była długa oraz skomplikowana;

wykazał przy tym mądrość oraz roztropność Jana Pawła II, który dobrze znał polską rzeczywistość, dlatego wrogość różnych środowisk politycznych ówczesnej Polski w stosunku do konkordatu oraz trudności z jego ratyfikacją nie były dla niego zaskoczeniem. Prof. Carulli nazwała Jana Pawła II „nowym Mojżeszem”, który umocnił Lud Boży oraz wprowadził go w trzecie tysiąclecie; ponadto podkreśliła, że zdecydowanie bronił on walorów chrześcijańskich w kulturze europejskiej oraz przedstawiał jasne postulaty pod adresem jednoczącej się Europy; niestety, proces integracji charakteryzował się dyskryminacją religii. Posynodalna adhortacja apostolska *Ecclesia in Europa* (2003) pozostaje syntezą Magisterium Jana Pawła II na temat Europy.

Dwa kodeksy (KPK i KKKW) oraz otwarcie ekumeniczne Jana Pawła II – to temat trzeciej sesji, której przewodniczył prof. dr Luis Bombin z Rzymu. Obejmowała ona dwa referaty: „Nowości oraz kontynuacje wprowadzone oraz potwierdzone przez Jana Pawła II w relacjach między Zachodem a Wschodem”, który został wygłoszony przez prof. dr. Adriano Roccuciego (z Rzymu) oraz „Podobieństwa oraz różnice między KPK a KKKW”, który wygłosił bp Cyril Vasil – Sekretarz Kongregacji Kościołów Wschodnich. Pierwszy z nich przedstawił chrześcijaństwo jako fundament jednego dziedzictwa europejskiego o wymiarze wschodnim oraz zachodnim, podkreślając przy tym znaczenie przemówienia Papieża w Gnieźnie podczas jego pierwszej pielgrzymki do Polski w 1979 roku, wskazał on także, że również i w tej materii Jan Paweł II miał własną profetyczną wizję. Z kolei bp Vasil podkreślił, że kodeks wschodni nie może być postrzegany jako dodatek do kodeksu łacińskiego, ale winien on być w Kościele odpowiednio waloryzowany; wyraża on między innymi godność katolickich Kościołów wschodnich, co obrazowo przedstawiają jego antyczne źródła wywodzące się z pierwszego tysiąclecia Kościoła oraz bogate prawo partykularne.

Na uroczyste zakończenie sympozjum złożyły się trzy okolicznościowe wystąpienia lokalnych autorytetów, dodatkowo ubogacone – zgodnie z tradycją Uniwersytetu w Lugano – krótkimi pauzami muzycznymi, którym towarzyszyła prezentacja slajdów z różnych wydarzeń zakończonego Pontyfikatu. Wygłosili je kolejno: Biskup Lugano i Wielki Kanclerz Wydziału Teologicznego w Lugano – Pier Giacomo Grampa, burmistrz Lugano – Georgio Giudici oraz przewodnicząca Rządu Kantonu *Ticino* – Laura Sadis, moderatorem tej części był prof. dr R. Pahud de Mortanges z Fryburga. Natomiast ostateczną konkluzję sympozjum stanowiła *lectio magistralis*, zatytułowana „Działalność

ustawodawcza Jana Pawła II a promocja jedności chrześcijan” zaprezentowana przez kard. Kurta Koča – przewodniczącego Papieskiej Rady ds. Jedności Chrześcijan. Ksiądz Kardynał podkreślił, że jedność chrześcijaństwa ma znaczenie nie tylko dla Kościoła, ale także dla świata. Zaangażowanie Jana Pawła II na rzecz ekumenizmu wynikało nie tylko z rozumienia przez niego urzędu Biskupa Rzymskiego, ale do takiej postawy wzywała go także wierność doktrynie Soboru Watykańskiego II, którego był przecież uczestnikiem. Warto dopowiedzieć, że powyższa lekcja miała charakter zarówno historyczno-doktrynalny, jak i biblijno-duchowy.

* * *

Konkludując, należy podkreślić, że symposium w Lugano trzeba uznać za bardzo cenną inicjatywę kulturalno-naukową, która gromadząc ponad stu uczestników z różnych zakątków świata, zaowocowała merytorycznie bardzo kompetentnymi referatami, żywą dyskusją oraz dobrą organizacją; symposium bardzo plastycznie oraz wieloaspektowo ukazało, w sposób merytorycznie pogłębiony, wielkość Osoby oraz doniosłość Magisterium zakończonego w 2005 roku pontyfikatu. W podsumowaniu warto także wskazać, że liczne wypowiedzi prelegentów odwoływały się także do dorobku naukowo-organizacyjnego Karola Wojtyły, kiedy sprawował urząd arcybiskupa Krakowa. Należy zatem krótko powiedzieć, że była to znacząca refleksja naukowa o charakterze międzynarodowym. Sama konstrukcja symposium, jako pewien tryptyk tematyczny, okazała się ciekawa i przemyślana, a podjęte tematy, które na pierwszy rzut oka mogły jawić się jako sformułowane zbyt ogólnie, *post factum* okazały się trafnie dobrane, a przede wszystkim kompetentnie przedstawione przez uznanych oraz powszechnie cenionych prelegentów (którzy naturalnie mogli zapoznać słuchaczy jedynie z częścią przygotowanych wystąpień). Dołączyć do tego należy także ciekawe dyskusje na zakończenie każdej sesji, w których między innymi ukazano zbieżność doktryny E. Corecco z Magisterium Jana Pawła II w przedmiocie rozumienia prawa kanonicznego, które pozostaje w służbie kościelnej wspólnoty (*ius et communio*); podkreślono także, że Biskup Lugano został powołany przez Jana Pawła II jako ekspert komisji, której powierzono ostatnią rewizję kodeksu z 1983 roku przed jego promulgacją. Stąd też z zainteresowaniem należy oczekiwać opublikowania materiałów z tego symposium, co ma nastąpić pod koniec roku 2012.

Symposium uświadomiło konieczność ciągłego powracania do bardzo bogatego oraz jakże znaczącego dla Kościoła oraz współczesnego świata Magisterium Jana Pawła II, które w wielu aspektach z powodzeniem jest kontynuowane przez jego następcę Benedykta XVI. Jeśli do tego dodamy gościnny oraz wiosenny klimat ciepłego Lugano, wieloetnicznego oraz wielokulturowego miasta, które o tej porze roku zachwyca swoimi rozkwitniętymi parkami oraz urokiem ośnieżonych alpejskich szczytów odbijających się w błękicie jeziora, to refleksję naukową nad działalnością ustawodawczą bł. Jana Pawła II należy uznać za wyjątkowo udaną.